

CONCEPTNOTA

Actieplan Leesbevordering

BoekenOverleg
maart 2017

Onze ambitie

Een samenleving heeft alle baat bij (kritisch) geletterde, lees- en taalvaardige burgers. Lezen is van belang voor de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie van alle burgers. Lezen voedt het cultureel en maatschappelijk bewustzijn. Lezen emancipeert en versterkt. De hefboom-effecten van lezen en leesplezier kunnen het verschil maken voor een maatschappij en haar burgers.

Het is dus van het grootste belang dat leesbevordering hoog op de politieke agenda staat en erkend wordt als een transversaal thema dat niet alleen binnen het culturele domein haar plaats heeft maar ook beleidsdomeinoverschrijdend van erg groot belang (en nut) is. Inzetten op een stevige verankering over beleidsdomeinen heen kan Vlaanderen als kenniseconomie en creatieve regio alleen maar ten goede komen. Leesvaardigheid is een sleutelcompetentie die kinderen en volwassenen in staat stelt om actief deel te nemen aan het culturele, sociale, politieke, economische en digitale leven.

Het initiatief voor dit actieplan is ontstaan binnen het BoekenOverleg – het gemeenschappelijke platform van actoren uit het boeken- en letterenvak – en kadert binnen de doelstellingen van het geïntegreerd letterenbeleid, zoals geformuleerd in het Memorandum ‘Boeken op tafel’ (2014). Werk maken van leesbevordering en investeren in het bereiken, toeleiden en betrekken van nieuwe lezers is een prioritaire gedeelde doelstelling.

Een brede en voor zoveel mogelijk burgers toegankelijke leescultuur (levenslang en levensbreed) steunt op een divers en rijk aanbod en op sterke actoren die samen bouwen aan een uitnodigend en inspirerend leesklimaat. De leescultuur staat onder druk en de PISA- en PIRLS-rapporten voor Vlaanderen tonen de urgentie om op zoek te gaan naar nieuwe antwoorden. Door nieuwe synergieën, door het intensifiëren van samenwerkingen en door het valoriseren van expertise kunnen opgebouwde kennis en ervaring worden gedeeld en verder ontwikkeld. Goede praktijken kunnen op die manier worden versterkt en nieuwe pilootprojecten kunnen worden opgestart. Sensibiliseren rond het belang van lezen en het verhogen van de deskundigheid rond leesbevordering en literatuureducatie staan voorop. Ook de nauwe en relevante band tussen lees- en creatieve schrijfbevordering en nieuwe vormen van literatuurbeleving worden meegenomen.

Het actieplan is opgevat als een uitnodiging, een appèl aan beleidsmakers en lokale besturen om meer oog te hebben voor leesbevordering en om de kansen die leesbevordering kan bieden optimaal te benutten in de strijd tegen laaggeletterdheid en de gevaren van ontlezing. Het wil stimulansen aanreiken voor organisaties uit de onderwijs-, welzijns- en cultuursector om samen te investeren in een impactvol leesbevorderingsbeleid. Het biedt een strategisch raamwerk met speerpunten en actieterreinen waarop zich concrete acties en leertrajecten kunnen enten. Om de kansen op een kwaliteitsvolle uitvoering en opvolging te maximaliseren is een weloverwogen keuze gemaakt voor een aantal acties. Geen keuze dus voor instant succesnummers, maar wel een keuze voor pilots die bij positieve evaluatie in een volgende fase breder verspreid en uitgebouwd kunnen worden.

Het actieplan leesbevordering wil verbinden, inspireren, versterken en ondersteunen. Het overstijgt in geest en letter de grenzen van het vakgebied en deze van de eigen organisaties. De focus ligt op het realiseren en versterken van samenwerkingen met actoren uit belendende beleidsdomeinen, zoals Onderwijs, Welzijn en Innovatie. Het actieplan wil bijdragen tot een nieuwe dynamiek over beleidsdomeinen heen, met leesplezier als rode draad.

OORSPRONG EN BELEIDSKADER

- Memorandum ‘Boeken op tafel’ (2014): leesbevordering als een gemeenschappelijke prioriteit van alle partners van het BoekenOverleg.
- Vlaams Regeerakkoord en Beleidsnota Cultuur (2015): aankondiging van een beleidsdomeinoverschrijdend actieplan leesbevordering.
- Meerjarenplan Vlaams Fonds voor de Letteren (2016 - 2020): “een breed gedragen leesbevorderingsbeleid i.s.m. Iedereen Leest moet resulteren in een actieplan over de beleidsdomeinen heen. Elke partner zal vanuit zijn eigen expertise, knowhow en actieradius prioritaire actie ondernemen om het gemeenschappelijk doel te realiseren”.
- Meerjarenplan Iedereen Leest (2016 - 2020): visienota ‘Meer leesplezier, meer lezers!’ met vijf strategische krachtlijnen. De visie op lezen en leesbevordering zoals uitgewerkt in het meerjarenplan van Iedereen Leest schraagt dit actieplan.

WERKWIJZE

Binnen de schoot van de kerngroep van het BoekenOverleg werd in het voorjaar van 2016 een werkgroep geïnstalleerd. Werkgroepleden waren Noemi De Clercq (vFL), Bruno Vermeeren (vVBAD), Patrick De Rynck (vAV), Annemie Speybrouck (Boek.be), Dirk Terryn (CANON Cultuurcel), Luc Coorevits (Behoud de Begeerte, vertegenwoordiger literaire organisatoren) en Sylvie Dhaene (Iedereen Leest).

De werkgroep kwam een aantal keer bij elkaar en schreef samen aan de contouren van het actieplan. Naast rapportering aan de kerngroep van het BoekenOverleg werden de voortgang en de keuzes ook teruggekoppeld aan het Forum-overleg tijdens haar bijeenkomst op 22 juni en 14 december 2016. Elk lid van het BoekenOverleg werd tijdens het traject uitgenodigd voor feedback en input voor acties.

Tijdens haar vergadering op vrijdag 31 maart 2017 keurde de kerngroep de conceptnota goed.

FINALITEIT VAN HET ACTIEPLAN

De creatie van een dynamisch en open raamwerk dat door weloverwogen strategische keuzes

- een draagvlak creëert voor een breedgedragen domeinoverschrijdend leesbevorderingsbeleid
- versterkend kan inwerken op bestaande leesbevorderingsinitiatieven die kunnen evolueren naar een breder bereik en uitrol voor heel Vlaanderen
- nieuwe kleinschalige proeftrajecten (pilots) stapsgewijs verder kan laten uitgroeien
- aansluiting vindt bij andere actieplannen en zo leidt tot uitwisseling en wederzijdse versterking
- actoren uit het boeken- en letterenvak stimuleert om hun kennis en ervaring breed in te zetten
- actoren uit andere beleidsdomeinen inspireert en beweegt om in te zetten op leesbevordering
- nieuwe dynamieken, dwarsverbanden, onverwachte verknoppingen en netwerken tot stand laat komen in en over beleidsdomeinen heen (vanuit de diverse domeinen binnen cultuur, zoals erfgoed, jeugdwerk, kunst- en cultuureducatie, media, documentatie en archiefwereld, sociaal-cultureel werk via leesbevorderderende acties/initiatieven de brug slaan naar de zorg- en welzijnssector, onderwijs ...)

met als doel, o.a.

- het leesklimaat in Vlaanderen positief te beïnvloeden door leesplezier centraal te stellen
- zoveel mogelijk mensen vanuit verschillende invalshoeken tot lezen aan te zetten en te houden
- actoren in het leesbevorderingsveld te versterken in hun deskundigheid en bereik
- versterkend en aanvullend te werken (niet vervangend) op bestaande leesbevorderings-initiatieven
- meer visieontwikkeling te stimuleren en te komen tot structurele veranderingen en duurzamere langetermijneffecten

SPEERPUNTEN EN ACTIETERREINEN

Het actieplan leesbevordering legt de focus op drie speerpunten:

1 Er is nood aan meer synergie en afstemming

Meer structurele samenwerking rond leesbevordering in en over beleidsdomeinen heen (zowel op beleidsniveau als op operationeel niveau) is wenselijk om tot meer duurzame resultaten te komen. Dit kan o.a. door het opstarten van expertisenetwerken leesbevordering op Vlaams en op lokaal niveau (sector- en disciplineoverschrijdend).

2 Er is nood aan meer inzicht over het belang en de effecten van leesbevordering

Bewustmaken van actoren uit Cultuur, Welzijn en Onderwijs van het belang, de impact en de kansen die lezen en leesbevordering kunnen bieden voor de ontwikkeling van culturele, sociale en andere competenties, met bijzondere aandacht voor kansengroepen en specifieke doelgroepen zoals mensen met een leesbeperking, mensen met een migratieachtergrond, anderstalige nieuwkomers, mensen in kwetsbare leefsituaties, ouderen in woonzorgcentra, jongeren in bijzondere jeugdzorg, mensen in gevangenis, patiënten in psychiatrische zorginstellingen en centra geestelijke gezondheidszorg...

3 Er is nood aan verdere professionalisering en inhoudelijke versterking van leesbevorderaars

Een kwaliteitsvolle visie- en deskundigheidsbevordering stimuleren door het aanbieden van vormingen en trainingen van professionals (leesbevorderaars en organisaties) en vrijwilligers die werken rond leesbevordering of leesbegeleiding (zoals bv. voor- en samenlezenprojecten).

Het actieplan focust ook op specifieke actieterreinen waarbinnen concrete leesbevorderingsacties en -trajecten kunnen worden ontwikkeld:

1 Voorschoolse tijd (0 tot 3 jaar)

Zo vroeg mogelijk aandacht voor leesplezier biedt alleen maar voordelen. Alle internationale onderzoeksrapporten zijn eenduidig: de langetermijneffecten van (voor)lezen op erg jonge leeftijd zijn het grootst. Kinderen die niet opgroeien met boeken of die minder of niet worden voorgelezen hebben een groter risico op (taal)achterstand die later zeer moeilijk of nauwelijks wordt ingehaald. Een voorschoolse investering in leesplezier en vroege geletterdheid levert dus erg belangrijke voordelen op waardoor kinderen beter gewapend aan de schooltijd kunnen beginnen.

Om **ongelijke kansen van kinderen te helpen wegwerken** bij de start wil het actieplan inzetten op het stimuleren van een structureel (voor)leesbeleid en het uitbouwen van prikkelende leesomgevingen voor baby's en peuters. Het versterken van de kennis en expertise van (onthaal)ouders, kinderverzorgers en pedagogische begeleiders in kinderopvang, vrijwilligers in consultatiebureaus en begeleiders in opvoedingsondersteunende initiatieven – met bijzondere aandacht voor wie werkt met kwetsbare doelgroepen – is nodig.

trekker: Iedereen Leest — partners: Kind en Gezin, Huizen van het Kind, Steunpunt Kinderopvang vvsG, mutualiteiten, vBJK (Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen), organiserende besturen van IBO's, opleidings- en vormingsinstellingen (bv. Pedagogie van het Jonge Kind, Syntra ...), bibliotheken ...

2 Onderwijs en lerarenopleidingen

Leesplezier verdient meer structurele aandacht in het onderwijs. Leesplezier kan het technisch en functioneel leren lezen mee ondersteunen, maar dat is lang niet alles. Onderzoek toont aan dat het effect van leesplezier op taalgevoeligheid en op andere leercompetenties en vaardigheden groot is.

Een verankering van leesplezier binnen de ontwikkelingsdoelen, eindtermen en leerplannen zou het belang van een schoolbreed leesbeleid onderstrepen. Door in te zetten op leesattitude en -motivatie kunnen op school levenslange lezers gevormd worden. Het leesklimaat op school hangt nu (te) vaak af van toevallige factoren zoals de overtuiging van de directie of van de individuele leerkracht. De keuze voor een duurzaam leesplezier- en leesstimuleringsbeleid in kleuter- en leerplichtonderwijs – met bijzondere aandacht voor het technisch, beroeps- en buitengewoon onderwijs komt elke leerling ten goede. Dit geldt ook voor het volwassenonderwijs – en NT1- en NT2-onderwijs.

Door te investeren in meer structurele aandacht voor lezen en leesplezier in het curriculum van de lerarenopleiding krijgen toekomstige leerkrachten meer handvaten aangereikt om het leesplezierbeleid schoolbreed vorm te geven.

trekkers: CANON Cultuurcel (Departement Onderwijs en Vorming), Iedereen Leest en vFL
partners: onderwijskoepels, pedagogische begeleidingsdiensten, lerarenopleidingen, VLOR, Luisterpunt-bibliotheek, Huizen van het Nederlands, Centra voor Basiseducatie, cultuureducatieve organisaties ...

3 Vrijtijds participatie

Ook leesplezier in de vrije tijd biedt extra kansen voor de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie van kinderen en volwassenen. **Leesbevordering is een kerntaak van bibliotheken.** De werking van bibliotheken staat vandaag onder druk, maar hun belangrijke leesbevorderende rol en unieke positie kunnen niet genoeg beklemtoond worden. Bibliotheken kunnen de cruciale schakel zijn in leesbevorderingsnetwerken die lokaal en regionaal uitgebouwd kunnen worden met actoren uit welzijn, onderwijs en cultuur. Hun laagdrempeligheid, nabijheid en toegankelijkheid zijn grote troeven. Om hun opdracht impactvol te kunnen vervullen zijn er naast middelen voor collectievorming ook personeel, infrastructuur, middelen, tijd en ruimte nodig om de publieks- en educatieve werking kwaliteitsvol te ontplooien. Om aan de nieuwe opdrachten van de bibliotheek invulling te kunnen geven is het belangrijk dat bibliotheekmedewerkers hun deskundigheid op vlak van leesbevordering en het werken in leesbevorderingsnetwerken kunnen ontwikkelen.

Ook boekhandels, literaire organisatoren, literaire erfgoedverenigingen hebben een leesbevorderende werking. Zij dragen lokaal en regionaal bij tot de doelstellingen van het actieplan. Door te kiezen voor samenwerking en participatie in netwerken verhoogt hun zichtbaarheid en kunnen ze hun rol als leesbevorderaar nog beter uitspelen.

trekkers: VVBAD, Iedereen Leest — partners: bibliotheken, boekhandels, literaire organisaties, VFL, Boek.be, VVB, Cultuurconnect, Luisterpuntbibliotheek, Zorgbib ...

4 Lokale besturen en lokaal beleid

Het lees- en literatuur aanbod in (en door) een stad of gemeente is erg wisselend en hangt deels af van de aandacht die lezen en literatuur krijgen in de (culturele) beleidsplanning en/of stadsmarketing en -evenementen. Kwaliteitsvolle berichtgeving en communicatie over het belang van lezen en leesbevordering voor lokale besturen zijn dus meer dan ooit aan de orde. **Het imago van lezen dient positief beïnvloed te worden zodat lokale beleidsmakers meer burgers de weg naar lezen en leesplezier (en alle positieve gevolgen) kunnen helpen ontdekken.** Lezen mag door lokale besturen niet als een luxeproduct of als voorbehouden voor een culturele elite gepercipieerd worden. Leesplezier en lezen kunnen daarentegen maximaal ingezet worden in de strijd tegen laaggeletterdheid en het bevorderen van de informatie- en mediageletterdheid.

Dit actieplan wil dus ook inzetten op het informeren, sensibiliseren en overtuigen van lokale bestuurders, cultuurbeleidscoördinatoren, managementteams, departementen en directies bevoegd voor cultuur, welzijn, onderwijs, armoede, diversiteitsbeleid, sociaal beleid ... van het belang van een domeinoverschrijdend leesbevorderingsbeleid in gemeentes en steden.

trekkers: VVBAD, Iedereen Leest, VFL — partners: VVSG, VGC, lokale besturen, actoren BoekenOverleg ...

5 Onderzoeksgroepen van universiteiten en hogescholen en expertisecentra

Vooralsnog blijven we in Vlaanderen vaker aangewezen op buitenlands onderzoek en ontbreken er Vlaamse gegevens in studies rond leesbevordering en leesplezier. Meer structureel, longitudinaal en grootschalig onderzoek zou toelaten om meer evidence based te kunnen werken en meer doelgerichte en effectieve acties te kunnen ondernemen om het lezen te bevorderen en om drempels en succesfactoren te detecteren. Ook meer expertise rond monitoring en impactmeting is noodzakelijk: via effectmetingen kunnen acties en doelstellingen waar nodig bijgestuurd worden in functie van de noden en behoeftes van de doelgroep(en) in kwestie. Het is noodzakelijk om **leesbevordering meer als onderzoekstopic op de agenda van onderzoeksgroepen** te krijgen zodat door veldanalyse en wetenschappelijk onderzoek betere beleidsvisie- en praktijkontwikkeling mogelijk worden.

trekker: Iedereen Leest — partners: alle actoren uit het BoekenOverleg, vakgroepen van universiteiten en hogescholen, steunpunten en gespecialiseerde centra die onderzoeksopdrachten en surveys uitvoeren ...

BETROKKEN ACTOREN

Initiatiefnemer van het actieplan is het BoekenOverleg: Vlaams Fonds voor de Letteren – Iedereen Leest – VAV – Boek.be – GAU – GEWU – VVB – VVBAD – Het Letterenhuis – Poëziecentrum – Luisterpuntbibliotheek – Passa Porta – Behoud de Begeerte – Cultuurconnect – CANON Cultuurcel – Creatief Schrijven – Stripgids – Kantl – Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

Culturele organisaties en actoren worden uitgenodigd om hun expertise, ervaring en kennis in te zetten bij de uitrol van het actieplan. Auteurs, illustratoren, uitgevers, bibliothecarissen, boekhandelaars, leesbevorderaars, kunst- en cultuureducatieve medewerkers, erfgoedwerkers, sociaal-culturele medewerkers kunnen een actieve rol opnemen.

Ook de expertise van organisaties zoals Demos, het Minderhedenforum, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, het Netwerk tegen Armoede, vvsG, het Kinderrechtencommissariaat, FARO, de Ambrassade e.a. zal worden ingezet bij de uitwerking van bepaalde actielijnen.

Actoren uit welzijns- en onderwijssectoren die betrokken kunnen worden zijn o.a.: Kind en Gezin, diensten van preventieve gezinsondersteuning en opvoedingsondersteuners in de kinderopvang, Huizen van het Kind, ouderenzorg, centra geestelijke gezondheidszorg, Huizen van het Nederlands, Centra voor Basiseducatie, departement Onderwijs en Vorming, onderwijskoepels, pedagogische begeleidingsdiensten, lerarenopleiders en andere onderwijsactoren die op leesbevordering inzetten.

TIMING AANPAK EN UITVOERING

2016: opmaak van de conceptnota door de werkgroep en eerste verkennende gesprekken

2017: finalisering door de kerngroep en terugkoppeling minister van Cultuur

- Staat van het Boek (24/4/2017): minister Gatz lanceert het actieplan
- zomer/najaar 2017: minister Gatz onderzoekt mogelijke samenwerkingen met ministers van Onderwijs en Welzijn
- bij elkaar brengen van partners + opstart en opvolging van de eerste trajecten
- opvolging en bijsturing van de acties voor vervolgetrajecten + opmaak nieuwe en vervolgetacties voor 2018

PRIORITAIRE ACTIES VOOR 2017-2018

Verduidelijking focus

Het actieplan leesbevordering heeft een specifieke focus. Bestaande initiatieven zoals campagnes en leesbevorderingsprogramma's uit de reguliere werking van actoren die actief zijn in het leesbevorderingsveld of in het bredere boeken- en letterenvak worden hier niet opgenomen. Het is geen actieplan geletterdheid en ook geen actieplan taalbevordering, hoewel de acties uiteraard wel positieve gevolgen kunnen hebben voor een betere geletterdheid of taalgevoeligheid.

Criteria

De acties die hier worden weergegeven beantwoorden aan volgende criteria:

- ze dragen bij aan de realisatie van de drie geformuleerde speerpunten:
 - > samenwerking
 - > sensibilisering
 - > deskundigheidsbevordering
- ze worden uitgerold binnen de gekozen actieterreinen
 - > voorschools
 - > onderwijs en lerarenopleiding
 - > vrijetijdsparticipatie
 - > lokale besturen en beleid
 - > onderzoek
- ze bevinden zich op het snijvlak van minstens twee beleidsdomeinen
- ze worden gedragen door actoren – actief in diverse sectoren – die zich engageren in een langdurig traject

Middelen

Voor de realisatie van dit actieplan zal het BoekenOverleg expliciet inzetten op samenwerking en engageren de betrokken partners zich om expertise en personele middelen in te zetten voor het gemeenschappelijk doel. In bepaalde van de piloottrajecten wordt ook financieel geïnvesteerd via de eigen werkingsmiddelen van de partners.

Om tot een volwaardige uitvoering te komen van de geïnitieerde trajecten zal substantieel extra financiële ondersteuning vanuit het ministerie van Cultuur absoluut noodzakelijk zijn. Daarnaast moet per actie gekeken worden welke andere financieringsbronnen kunnen aangeboord worden en welke partnerschappen wenselijk zijn.

Acties

1 Boekstart: uitrol voor Vlaanderen

Boekstart focust op ontluikende geletterdheid van baby's en peuters. Boekstart is de nieuwe naam van Boekbaby's, een programma dat op tien jaar tijd evolueerde van een pilootproject met 10 gemeenten tot een programma dat vandaag in 122 Vlaamse gemeenten loopt. Dit stimuleringsprogramma wil bijdragen tot de groei- en leerkansen van alle kinderen, zeker voor kinderen en gezinnen die met armoede en sociale uitsluiting worden geconfronteerd.

Boekstart zet in op het zo vroeg mogelijk ontdekken en beleven van leesplezier. Ouders worden geprikkeld om voor te lezen en worden gestimuleerd om naar de bibliotheek te gaan. Het programma loopt in verschillende landen en tal van wetenschappelijke studies bevestigen het effect van de interventies binnen het programma op leesplezier. In functie van het werken aan gelijke kansen en het investeren in het jonge kind is het wenselijk dat Boekstart verder over heel Vlaanderen wordt uitgerold.

Boekstart is een unieke samenwerking tussen Iedereen Leest, Kind en Gezin en openbare bibliotheken. Het biedt kansen op een langdurige structurele samenwerking van bibliotheken met kinderopvang-initiatieven, actoren uit opvoedingsondersteuning en preventieve gezinszorg, armoede- en welzijnsorganisaties e.a.

- **Actieterreinen:** 1, 3, 4, 5
- **Speerpunten:** sensibilisering, structurele samenwerking
- **Prioritaire betrokken beleidsdomeinen:** cultuur en welzijn
- **Trekker:** Iedereen Leest
- **Samenwerking met:** Kind en Gezin, lokale besturen, openbare bibliotheken ...
- **Budgettaire impact:** in bespreking kabinet Gatz (overdracht provinciale middelen en taakstelling)
- **Timing:** voorbereiding 2016-2017, gewenste uitrol en groei vanaf 2018

2 Organiseren van een train-de-trainer en vormingsaanbod

Om duurzame resultaten te bereiken is de deskundigheidsbevordering van leesbevorderaars een hoge prioriteit. Het aanbod opleidingen in Vlaanderen op vlak van leesbevordering voor medewerkers van scholen, bibliotheken, kinderopvang e.a. is mager en versnipperd. Iedereen Leest startte in 2016 een piloottraject train-de-trainer op in kader van het Boekstart-programma: hoe werken aan leesplezier bij 0 tot 2,5 jarigen. Vanuit deze pilootgroep gaan enkele organisaties en zelfstandige leesbevorderaars in samenwerking met Iedereen Leest vanaf het najaar 2017 een vormingsaanbod in Vlaanderen aanbieden.

Vanaf 2018 gaan vvbAD en Iedereen Leest samen inzetten op expertiseverhoging van bibliotheek-medewerkers op vlak van leesbevordering in functie van het verder verbeteren van de dienstverlening, educatieve werking en netwerkfunctie in de openbare bibliotheken. In het najaar van 2017 worden de noden en behoeften van de bibliotheken op dat vlak in kaart gebracht om vervolgens te starten met een opleidingsaanbod. Vormingsorganisaties en aanbieders van opleidingsinitiatieven en navormingen worden hierbij betrokken.

Daarnaast organiseert Iedereen Leest vanuit haar reguliere werking studie- en inspiratiedagen rond leesbevordering en aanverwante thema's in het kader van haar programma's. Naast partnerschappen met andere actoren in het opzetten van gemeenschappelijke studiedagen geven medewerkers workshops en lezingen op uitnodiging van derden (alle sectoren).

- **Actieterreinen:** 1, 2, 3
- **Speerpunten:** deskundigheidsbevordering, sensibilisering
- **Prioritaire betrokken beleidsdomeinen:** cultuur, onderwijs en welzijn
- **Trekkers:** Iedereen Leest en vvbAD
- **Samenwerking met:** vormingsinstellingen, leesbevorderingsorganisaties, zelfstandige leesbevorderaars, CANON Cultuurcel, bibliotheekscholen ...
- **Budgettaire impact:** voorbereidingsfase op werkingsbudget Iedereen Leest en partners – uitvoeringsfase vormingsaanbod: extra middelen nodig
- **Timing:** voorbereiding 2016-2017, gewenste uitrol en groei vanaf 2018

3 Sensibiliseren lokale overheden over belang en nut van leesbevordering

Aandacht in het gemeentelijk beleid voor letteren en leesbevordering biedt veel meerwaarde voor haar inwoners. Het draagt bij tot de vrijetijds- en (cultuur)participatie van burgers. Ook de sociale en economische meerwaarde valt niet te verwaarlozen. Zowel beleid als burgers hebben er dus baat bij dat letteren en leesbevordering een plaats krijgen in de strategische meerjarenplannen van steden en gemeenten en dit zowel in de cultuur-, welzijns- als onderwijsbeleidsplannen.

Door te kiezen voor leesbevordering en leesplezier als hefboom kan de strijd tegen laaggeletterdheid en/of digitale ongeletterdheid versterkt worden. De noodzakelijke samenwerking over beleidsdomeinen heen kan hierdoor gestimuleerd worden (bv. werking Brede School).

Een inspirerend leesklimaat in een stad/gemeente oefent een aantrekkingskracht uit op haar inwoners en bezoekers. Literatuurfestivals geven stimulerende vibes. De aanwezigheid van

een dynamische openbare bibliotheek en een netwerk van inspirerende boekhandels in het straatbeeld dragen bij tot een openbare leescultuur. Het verhogen van de zichtbaarheid van lezen in de openbare ruimte biedt ontelbare mogelijkheden, gaande van straatbibliotheken tot leef- en speelstraten waar (samen)lezen ook een plek kan krijgen. Ook innovatieve digitale toepassingen kunnen een belangrijke rol spelen.

- **Actieterreinen:** 3, 4
- **Speerpunten:** samenwerking, sensibilisering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** cultuur, onderwijs, welzijn en innovatie
- **Trekker:** alle leden van het BoekenOverleg
- **Samenwerking met:** lokale besturen, openbare bibliotheken, vvsg, vgc ...
- **Budgettaire impact:** ? (communicatie BoekenOverleg – o.a. via Memorandum)
- **Timing:** 2017-2018

4 Leesbevorderingsnetwerken uitbouwen

De doelstelling van deze actie is de Vlaamse uitrol op (middel)lange termijn van leesbevorderingsnetwerken die op (boven)lokaal niveau de belangrijkste partners samenbrengen voor het uitwerken en uitvoeren van een leesbevorderingsplan op maat van de gemeente/stad. In dit plan staat het bevorderen van lezen centraal, maar er is ook afstemming voorzien met andere lokale beleidsplannen zoals het armoedebeleidsplan en/of het plan geletterdheid. Een gewenste trekkersrol is weggelegd voor de openbare bibliotheken.

Op korte termijn zullen goede voorbeelden van dergelijke netwerken worden opgespoord en in kaart worden gebracht. Nadien zullen twee regio's worden geselecteerd waar piloottrajecten worden opgestart. De uitbouw van deze twee netwerken wordt opgevolgd en geëvalueerd. Vervolgens worden vormingsdagen georganiseerd in de 5 provincies waar de opgedane ervaringen worden gedeeld en wordt er gewerkt aan een (digitale) publicatie rond leesbevorderingsnetwerken. Tijdens deze vorming is er ook aandacht voor internationale voorbeelden. Bedoeling is te komen tot een model dat – mits aanpassingen aan de lokale context – kan worden ingezet bij de opstart en opvolging van een dergelijk netwerk.

- **Actieterreinen:** 3, 4
- **Speerpunten:** samenwerking, sensibilisering, deskundigheidsbevordering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** verschillende beleidsdomeinen op lokaal niveau
- **Trekker:** Iedereen Leest en vvbAD
- **Samenwerking met:** lokale beleidscoördinatoren cultuur, onderwijs, welzijn – Demos e.a.
- **Budgettaire impact:** nog te bepalen
- **Timing:** start najaar 2017 – uitrol 2018

5 Piloottraject auteursresidentie op school

In het meerjarenplan van het vFL is diversiteit een belangrijk aandachtspunt, een rode draad doorheen de werking. Vanuit de vaststelling dat rolmodellen cruciaal zijn om jongeren aan te spreken, wil het vFL i.s.m. CANON Cultuurcel en Iedereen Leest 2 proeftrajecten opstarten met auteurs die binnen een school gedurende een aantal maanden een ‘residentie’ opnemen. De bedoeling is dat zij als ‘ambassadeur van leesplezier’ literatuur een meer duurzame plek geven binnen de school. Deze actie ligt in het verlengde van de auteurslezingen, maar wil verder gaan dan een eenmalige contact en wil jongeren ook uitdagen om zelf te schrijven en meer te lezen.

Hierbij wordt bewust gekozen voor GOK-scholen, zodat jongeren met diverse socio-economische en culturele achtergronden worden uitgedaagd en geprikkeld om met hun verhalen naar buiten te komen. Het vFL wil onderzoeken of dergelijke trajecten haalbaar en doeltreffend zijn om literatuur een meer duurzame plek te geven binnen het onderwijs en zo ook kiemen kan leggen voor meer diversiteit in het literaire veld.

Dit initiatief sluit aan bij de actie die is opgenomen in het actieplan Cultuur – Onderwijs rond de residentie van kunstenaars in scholen. De proeftrajecten auteursresidenties worden gedocumenteerd en geëvalueerd in functie van verdere uitbouw.

- **Actieterrein:** 2
- **Speerpunten:** samenwerking, sensibilisering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** cultuur en onderwijs
- **Trekker:** vFL in nauwe samenwerking met CANON Cultuurcel en Iedereen Leest
- **Samenwerking met:** schooldirecties, leerkrachten, auteurs ...
- **Budgettaire impact:** budget voor 2 proeftrajecten tijdens schooljaar 2016-2017 (één in een basisschool en één in een middelbare school). De drie partners voorzien elk €1500 uit hun eigen werkingsbudget. Bij positief resultaat en keuze voor verdere uitbouw zijn extra middelen nodig
- **Timing:** schooljaren 2016-2017 en 2017-2018

6 Piloottraject werken met literair erfgoed in de geestelijke gezondheidszorg + impactmeting

Literaire cultureel erfgoedcollecties kunnen worden ingezet in de gezondheids- en welzijnssector en literaire archieven kunnen een grotere sociale rol opnemen. Vanuit een gedeelde bekommernis rond het bouwen van bruggen tussen sectoren, het inzetten en verwerven van kennis en methodieken, de nood aan duurzame trajecten, de brede zorg voor kwetsbare personen en de aandacht voor impactmeting willen Iedereen Leest en het Letterenhuis samen met Faro – steunpunt cultureel erfgoed – een piloottraject opzetten, met als doel via leesbevordering bijdragen aan het welbevinden en de gezondheid van mensen.

Door het ontwikkelen van een workshopreeks waarbij bronnen (brieven, manuscripten) worden gebruikt en waarbij het contact met deze bronnen (en het archief) kan zorgen voor enerzijds ‘een unieke historische sensatie’ en de deelnemers kan prikkelen, inspireren en hen kan aanzetten om via lezen en/of het uitwisselen van ervaringen dieper op deze beleving in te gaan.

Het Letterenhuis beschikt over boeiende archiefcollecties waarmee aansluiting kan gevonden worden bij de interesses en leefwereld van de beoogde deelnemers.

Het meten en evalueren van de impact is een belangrijk onderdeel van deze workshops.

Daarom is het belangrijk dat we kiezen voor langdurige trajecten. Expertise over impactmeting en het gebruik van een meetinstrument worden gehaald in het buitenland, o.a. bij University College London - Public and Cultural Engagement Department en ook bij het outreach department van The National Archives. Bij dit traject worden partners uit de geestelijke gezondheidszorg betrokken. Na afloop van het piloottraject zullen de resultaten gedeeld worden via publicatie en/of studiedag.

- **Actieterreinen:** 3, 5
- **Speerpunten:** samenwerking, sensibilisering, deskundigheidsbevordering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** cultuur en welzijn
- **Trekker:** Iedereen Leest en Letterenhuis
- **Samenwerking met:** Faro (steunpunt voor cultuur erfgoed) en Herstelacademie regio Antwerpen (Herstelacademie Antwerpen groeit verder vanuit de samenwerking tussen vzw De Link, UilenSpiegel vzw, Oggpa-Opwegg, Similes, vzw De Vliering, BW Antwerpen, Multiversum, PZ Duffel, CAW Antwerpen, Buurthuis 't Pleintje, Thomas More-hogeschool, Herstelacademie Emergo)
- **Budgettaire impact:** het piloottraject wordt ontwikkeld binnen de werkingmiddelen van de betrokken initiatiefnemers
- **Timing:** voorbereidingstraject voorjaar 2017, start pilots najaar 2017 en looptijd tot eind 2018

7 Onderzoek naar de structurele erkennings- en financieringsmogelijkheden van leesbevorderingsorganisaties die vanuit een specifieke expertise doelgroepgericht werken en die een werking ontplooiën op Vlaams niveau

Via het reglement leesbevordering investeert het vfl sinds 2014 actief in projecten die inzetten op het verhogen van leesplezier in het bijzonder bij kansengroepen. Initiatieven die een nieuwe methodiek willen uittesten, krijgen de kans om een experiment op te zetten op voorwaarde dat de resultaten ervan ook actief verspreid worden op Vlaams niveau zodat ze als voorbeeld kunnen dienen.

Vanaf 2018 wil het vfl in samenspraak met de beleidsdomeinen welzijn en onderwijs de inspanningen die op dit vlak worden geleverd verduurzamen door daarnaast ook structurele ondersteuning te voorzien voor organisaties die:

- op landelijk niveau een kwalitatieve werking ontplooiën;
- leesbeleving als missie hebben;
- op een procesmatige manier met literatuur aan de slag gaan;
- kwetsbare doelgroepen aanspreken vanuit een duidelijke visie;
- en hiervoor samenwerken met actoren uit andere beleidsdomeinen.

Het vfl engageert zich om hierover het gesprek aan te gaan met cultuur, onderwijs en welzijn en extra middelen te zoeken zodat de structurele ondersteuning van een aantal leesbevorderingsorganisaties vanaf 2018 mogelijk wordt.

- **Actieterreinen:** 2, 3, 4
- **Speerpunten:** samenwerking, deskundigheidsbevordering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** het vFL engageert zich om hierover het gesprek aan te gaan met cultuur, onderwijs en welzijn
- **Trekker:** VFL
- **Samenwerking met:** beleidsdomeinen cultuur, welzijn, onderwijs
- **Budgettaire impact:** er moeten middelen gevonden worden zodat structurele ondersteuning vanaf 2018 mogelijk wordt
- **Timing:** regeling vanaf 2018

8 Meer leesplezier binnen Centra voor Basiseducatie

Vocvo wil samen met de Federatie Centra voor Basiseducatie werken aan een structureel leesbevorderingsbeleid voor laaggeletterden met focus op leesplezier. Goed kunnen lezen – geletterd zijn – is een sleutelcompetentie en creëert meer kansen op participatie in een superdiverse kennismaatschappij. In Vlaanderen is 1 op 7 volwassenen laaggeletterd. Dat betekent niet alleen dat ze niet goed kunnen lezen en schrijven, maar ook dat ze problemen hebben met cijfers, problemen oplossen en ICT. Daardoor missen ze kansen om volwaardig te participeren aan onze maatschappij.

Jaarlijks schrijven ongeveer 40.000 laaggeletterde cursisten zich in bij een centrum voor basiseducatie. Ze werken daar in de eerste plaats aan hun functionele geletterdheid. Maar kunnen functioneren is niet voldoende. Om actief aan het maatschappelijk leven te kunnen participeren zijn ook andere vaardigheden nodig. Het leren ervaren van leesplezier als hefboom in de ontwikkeling van lees- en andere vaardigheden is hier van groot belang.

In nauwe samenwerking met Iedereen Leest, CANON Cultuurcel en het vFL wil de Federatie Centra voor Basiseducatie samen met Vocvo en andere relevante partners meer structureel leesplezier in haar beleid verankeren zodat ook laaggeletterde volwassenen in Vlaanderen kansen krijgen om leeservaringen te kunnen opdoen en leesplezier te kunnen hebben.

- **Actieterrein:** 2
- **Speerpunten:** samenwerking, deskundigheidsbevordering, sensibilisering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** Volwassenonderwijs - basiseducatie
- **Trekker:** Iedereen Leest
- **Samenwerking met:** vFL en CANON Cultuurcel, vocvo en Centra Basiseducatie
- **Budgettaire impact:** werkmiddelen betrokken initiatiefnemers
- **Timing:** 2017-2018

9 Leesplezier verankeren in de ontwikkelingsdoelen, eindtermen en leerplannen en in het leesbeleid in de lerarenopleidingen

Zonder leesplezier, geen sterke leescultuur. Leesplezier verdient meer dan ooit een plaats in het onderwijs. De actuele maatschappelijke uitdagingen waarmee het onderwijs wordt geconfronteerd zijn groot en de superdiverse samenleving vraagt om nieuwe antwoorden. De urgente en noodzakelijke aandacht voor digitale vaardigheden en mediawijsheid mag onze aandacht voor leesvaardigheid als sleutelcompetentie niet afzwakken. Het schoolbreed inzetten op het aanleren van een positieve leesattitude en het blijven bestendigen van leesmotivatie doorheen de schooltijd is van lerensbelang én urgent.

De resultaten van het PISA-onderzoek (2009) naar de leesvaardigheid van de Vlaamse 15-jarigen zijn veelzeggend: hoge score op goed lezen, maar een erg lage score op graag lezen. En dat is een ernstige zaak met grote gevolgen. Leesbevorderaars pleiten dan ook al jaren voor meer aandacht voor leesplezier. Wetenschappelijk onderzoek in binnen- en buitenland over o.a. leesattitude, leesmotivatie, afhaakgedrag en leesklimaat laat er geen twijfel over bestaan: op leesplezier moet maximaal en zonder voorbehoud worden ingezet, ook op school en in de klas. Kinderen die graag lezen, doen dat vaker en beter. Ze presteren beter op vlak van spelling, woordenschat en zelfs wiskunde. Naast betere schoolresultaten heeft lezen een positieve impact op de sociaal-emotionele vaardigheden van kinderen en jongeren: ze leren kritisch denken, kunnen zich beter inleven in andere situaties, hun interculturele competenties worden aangescherpt en ze nemen die kennis mee in het echte leven.

Het BoekenOverleg wenst het gesprek aan te gaan met de Commissie voor Onderwijs, de Onderwijsnetten en de Onderwijskoepels.

- **Actieterrein:** 2
- **Speerpunten:** deskundigheidsbevordering, sensibilisering
- **Betrokken beleidsdomeinen:** leerplichtonderwijs en lerarenopleidingen
- **Trekker:** vFL, Iedereen Leest en CANON Cultuurcel
- **Samenwerking met:** ministerie van Onderwijs, onderwijskoepels, lerarenopleidingen...
- **Budgettaire impact:** werkingsmiddelen betrokken initiatiefnemers
- **Timing:** 2017–2018